

OSZALEĆ (42) *vb pf*

oszaleć (42), [**oszeleć**].

o oraz a jasne; e z tekstów nie oznaczających é.

inf oszal(e)ć (4). ◇ *fut* 2 sg oszalejesz (1). ◇ 3 sg oszaleje (10). ◇ 3 pl oszaleją (1). ◇ *praet* 1 sg m -m oszalął (1). ◇ 2 sg m -ś oszalął, [oszaląłeś] (1). *f* -ś oszalała (1). ◇ 3 sg m oszalął (8). *n* oszalało (1). ◇ *plusq* 1 sg m -em był oszalął (3). ◇ 3 sg m był oszalął (1). ◇ *con* 1 sg m bych oszalął (2). ◇ 3 sg m by oszalął (2). *f* by oszalała (1). *n* by oszalało (1). ◇ *part praet act* oszaląwszy (4).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVII(XVIII) w.

1. *Dostać obłądu, pomieszania zmysłów; furere Mącz, Calag; insanire, obstupere PolAnt (41)*: Kto by nafiienia iego [bielonu] požiwał ten na czas iakoby ofzaleie y pamięć ftraci *FalZioł* I 65c; *BibRadz Deut* 28/34; [Teofilus] porażon od Sárácenow/ ofzálawfzy vmárł *BielKron* 169, 25, 348v, 458; *Civitas* rabie contacta, Náwiláto/ ofzáláto *Mącz* 440a; Czyli go wolicie w tym náśládowác/ co potym ofzálawfzy piśał/ niżli w ty^m co piśał y rádźił poki iefzcze miał rozum fpełná? *WujJud* 247v; *Oczko* 4; *Vnfinnig fein*/ Ofzáleć. Obłądzieć. *Furere. Calag* 533a; [W tej oborze nie masz bydła, tylko beła krowa 1 i to zdechła oszelawszy. *LustrPłoc* 34; co ofzelawfzy noż w fię wraża *Respons* E4v].

oszaleć od czego (2): Gdy tedy niekto ofzáleie od fkażoney krwie/ ty fą známioná: Iż fye taki śmieie/ pokrzyka/ wiele mowi/ táncuie. *SienLek* 52; Y nápiją fię [wina popędliwości]/ y trząść fię będą/ á ofzáleią od oblicza mieczá/ ktory ia pułzczę miedzy nie. *BudBib Ier* 25/16.

oszaleć z czego (2): *BielKron* 163v; A to wiedz/ iż gdy kto z ofzálania fye zápomni/ złe známie ieft: ále gdy z zápomnienia ofzáleie/ może być nádzieiá zdrowia. *SienLek* 55v.

oszaleć za czym [= z powodu czego] (1): *Orestes* [...], Który fwą mátkę zábił á gdy zatym vczinkiem ofzálál *Pylades* yego wierny towárfizf miał o niem wielką pieczę *Mącz* 268c.

Przen: Stracić rozum, zgłupieć; obstupescere PolAnt (27): Iścieć był *Ezop* ofzálál/ Ieflic pśicy ten kołacz dał. Záwołaycie mi *Ezopá*/ Tego fzałonego chłopá *BierEz* C4; Mowił [wilk] táko fobie dumáiąc. Aboćiem ia był ofzálál / Zem się tego podeymował *BierEz* L2v, C2, S3v; Iż kiedy ráno wftawfzy wieczor wfpomináią/ Albociem był ofzálál fámí fobie łaią. Ano fie we łbie kręci/ pan fiedząc fzcżka/ fpluwa/ Pierza mu we łbie pełno/ opák fie obuwa. *RejWiz* 16v; Dofyc mař s ciálem burdy/ kiedyć ofzáleie/ Aż więc nędzna duřyczká bárzo przed nim mdleie. *RejWiz* 189v, 36, 42; *RejFig* Bb2; Abowiem tho iuż drudzy máią fobie zá rzecz powinná ofzáleć nápoły gdy then dzień fwięty przypádnie. *RejAp* 11; *RejPos* 225v; Dař opilcy dzban gorzałki iż ofzáleie álbo zdechnie/ á przedfię to v niego niemáte dobrodzieyftwo. *RejZwierc* 95v, 232v; Tám go nálezli powinowáci ie⁸⁰: y przychodząc nád onę cháłupkę/ częfto wołáli: coś ofzálál? á od rozu^{mv} ofźzedł/ Pánie *Wilhelmie*? *SkarŻyw* 166; Ale cóż ia tu czynię? álbo m ofzálál/ że o tych rzeczach przed ofobą wářzýy Kró: M. diřputuię. *OrzJan* 125, 13; Kto ták ofzálál/ áby w Anyoła/ ábo w świętego/ ábo w iákie ftworzenie wierzyć: to ieft w nim wřzytko ferce y nádzieię fwoię pośádzic miał? Ten to fám czyni ktory fzczyrym báłwochwálcą być chce. *SkarKaz* 548a.

oszaleć od czego (1): *Furens mero et iracundia, Ofzálawfzy od piyáńftwá y Roziadfzy fie od gniewu. Mącz* 141b.

oszaleć z czego (4): Lew z miłości prawie ofzalał/ Zęby y pąznogty obrzezać dał: A potym fie vpominał/ Aby mu kmięć fwą dziewczkę dał. *BierEz* K4v; Myśl fzalona y wzgardzenie żkażdym [!] fwar a zwada Y głowa z takich kłopotow ofzaleie rada *RejJóz* F6v; *RejWiz* 67; *KochPieś* 21.

Fraza: »głow(k)a oszaleje« [*szyk zmienny*] (4): *RejJóz* F6v; A więc to krotochwilá/ á więc to biefiádá/ Ofzáleie więc s tákiedy głowá bárzo rádá. *RejWiz* 67; Bo by melánkolia lámá pánowálá/ Pewnieby prętko głowá káżdá ofzálálá. *RejWiz* 117v; Pomniź co zá nieźczęście/ z opilftwá przychodzi/ Ze nie máłz nic ták złęgo/ co ftąd nie pochodzi. Stąd hárdá myśl/ wzgárdzenie/ ftąd pychá/ ftąd zwádá/ Bo bárzo potym głowká/ ofzáleie rádá. *RejZwierz* 142v.

Szeregi: »oszaleć i rozum stracić« (1): Bobych ofzalał y rozum ftrácił/ bych fię miał z rozumem moim ná mądrości niedościgłe Bozkie porywác. *SkarKaz* 277b.

»zgłupieć albo oszaleć« (1): Izali chce Páweł áby kto zgłupywał álbo ofáláł/ á dárú Bożęgo rozumu y náuki nyeużywał? *KromRozm II* p3.

2. Rozgniewać się, obruszyć się, wpaść we wściekłość (1) :

[*oszaleć na kogo*: Ofáláleś ná mię [*insanisti in me*; Száláleś przeciwko mnie *WujBib*]/ á pychá twoiá wftłłpílá do vřřu moich *Leop 4.Reg 19/28 (Linde)*; A po wřřfłłhkich boźnicách częftokróć ie [świętych] karząc/ przynukał^m ie áby bluznili: y iefcže więcey ofzálawřřy ná nie [*insaniens in eos*; á názbyt fzalenie z nimi poftępując *WujNT*]/ przeřłádowałem ie áż do obcych miał. *Leop Act 26/1 (Linde)*.]

Zwrot: »oszaleniem oszaleć« (1): A ták potrzebny ięft gniew poćciwego człowieká/ áby [...] teź y poćciwym karaniem/ niźczył/ zácierał/ á ku dobremu końcowi przywoził ty fprołne wřzeteczeńftwá ludzkie. Ale by fie miał ná wřzytki práwym á fierdzitym gniewem gniewác/ rowno iákoby teź práwym ofzáleniem ofzáleć muřiał *RejZwierz* 78.

Synonimy: 1. *nawileć, obłędzić*; 2. *oborzyc się, obrazić się, obruszyć się, rozgniewać się*.

Formacje współrdzene cf **SZALEĆ**.

Cf **OSZALAŁY, OSZALENIE**